

Cortelul tradiției hușene.*)

„Mult stimată doamnă general,

Vă scriu în calitate de Romîncă și admiratoare a soțului dumneavoastră ce cinstește istoria țării. Sînt nume ce nu trebuie să păteze; al soțului dumneavoastră e din acelea. La Borsec însă, de unde vin, o Evreică ce-și zice domnișoară, o anume Baby Rozeanu, face tot ce poate ca să compromită reputația soțului dumneavoastră. În văzul întregului Borsec, apare zilnic pe balconul odăii domnului general, în pijama, cașicum ar fi fiica domnului general. Acum de curînd, a fost văzută de o lume întreagă tot pe balcon, uscîndu-și părul la soare. Desigur că nu e nimic grav, cinstea domnului general fiind mai presus de orice bănuială. Dar lumea vorbește și zîmbește...

Știți cît sînt de insinuante Evreicele! Probabil că domnul general, a cărui delicateță e cunoscută de toată lumea, nu și-a dat seamă de efectele toleranței sale. Oricum, această stare de lucruri trebuie să înceteze. Singura persoană care are dreptul și obligația să puie la punct insolența acestei Baby Rozeanu, sînteți dumneavoastră, în calitate de soție.

De aceia îmi permit, cu tot regretul, să vă aduc la cunoștință aceste lucruri dezagreabile, sentimentul ce mă îndeamnă să o fac, fiind singura scuză a neplăcerii ce vă cauzez...“.

Cucoana Agripina nu arată nimănui scrisoarea. Iși făcu bagajele și plecă imediat la București, unde-și lăsă în „casa me“ care dormea în întunericul ferestrelor astupate cu hîrtie albastră și 'n miros de naftalină, bagajele dela Tekir-Ghiol, luîndu-și pentru cruciadă numai un mic săculeț și cortelul: cortelul tradiției moldovenești. Nu e vorba de o umbrelă oarecare, ci de o adevărată instituție.

*) Fragment din romanul „Arca lui Noe“.

Boierii dela Huși, din juneța cucoanei Agripina, nu erau uși de biserică. Gospodari, oameni de ispravă, grijulii pentru familia lor, aveau și ei o meteahnă tradițională: să chefuliască ba la grădina de lângă Dobrina, ba la o vie mai retrasă, cu „di celea de la șantan“. Cucoanele lor știau, dar n'aveau încotro. Și asta intra în tradiție, ca și reumatismele. Boierii trebuiau să se mai distreze și înafara casei. Cele dela șantan, ca și icrele moi, ca și șămpănica, erau atributele necesare ale acestor distracții tolerate.

Dar uneori, cite un boier mai slab de inger, se încurca și după chef cu una di cele. Din șampanie, icre negre, colțuni „à-jour“ și lăutari, n'o scotea.

La Huși nu existau secrete. Căci Hușul e o mare odaie cu vii la ferestre. Cînd conu Mitache strănută, tot Hușul îi răspunde: „Moșa'n pod, coane Mitache“. Așa că boierii încurcați cu una di celea știau că soțiile lor știu. Și poate că tot la ele le era speranța energiei de care erau lipsiți.

Intr'adevăr la timp potrivit, cînd boierul se cam întrecuse cu gluma, cucoana lui își lua cortelul, pornea, găsea, rupea cortelul, făcea o scenă boierului izbăvit de satana, și toate se isprăveau cu bine și cu cinste.

Deci, cucoana Agripina luă dela București cortelul tradiției hușene, și porni la Borsec într'un automobil pus la dispoziție de un colonel de Stat-Major, devotat generalului Filimon.

Descălecă la Borsec pe la unsprezece dimineața, la ceasul cînd de obicei ajungeau acolo scrisorile ei. Generalul era la baia rece de acid carbonic împreună cu Gigi Pavli. Cucoana Agripina procedă calm și iscusit, întrebînd de „cunoștința me“, domnișoara Baby Rozeanu. Baby nu era acasă. Iulișca porni să o caute la banca din pădure unde-i ducea corespondența, spunîndu-i că o caută o cunoștință dela București, sosită cu automobilul.

Intre timp, informată de amabilitatea lui Mihăiță pe care-l întrebuse unde-i camera generalului Filimon, cucoana Agripina intră o clipă, văzîndu-și portretul la loc de cinste, dar mai văzînd și lada cu inițialele domnișoarei Rozeanu instalată lângă patul motănașului, precum și o haină de lînă albă—care nu era împletită de andrelele cucoanei Agripina—, răsturnată familiar pe chaise-longue-ul din balcon. Dar ceiace era și mai grav, nărrile cucoanei Agripina, nări de gospodină, descoperiră o miroză „di celea, știi mata“.

Fără să se atingă de nimic, se duse în sufragerie, aşteptînd, aşezată cu mătăsurile ei demne pe un scaun, cu mîna pe cortel, înconjurată sufleteşte ca de zidurile unei biserici cu Sfinţi, de toate cucoanele-cu-cortel ale tradiţiei huşene.

Cucoana Agripina o recunoscă pe Baby cu nasul, adulmecînd-o dela uşă. Aceiaşi miroznă.

Dar Baby n'o recunoscă pe cucoana Agripina. Văzînd-o că se ridică la apariţia ei, Baby orientîndu-se după înfăţişarea ei demodată, o socoti că e vre-o cunoştinţă de-a mamei ei care-i trimetea probabil vre-o scrisoare cu bani. Baby arboră deci un suris cu gropiţe, apropiîndu-se cu o candoare îngerească de destinul care-şi alesese de data aceasta altă albină, cu alt ac.

— Mata eşti domnişoara Rozeanu, duduie ?

— Eu, doamnă, cu ce vă pot servi ?

— Uite, duduie aşi vrea să conversăm mai intim. Să mergem oleacă în odaia matală.

Aspectul cucoanei Agripina şi accentul ei solicitau deîndată încredere, provocînd intimitatea.

Chiar dacă odaia ei ar fi fost în stadiul dezordinei matinale, Baby nu s'ar fi jenat să primească acolo pe această cucoană Chiriţă, mai ales că era convinsă că-i aduce bani de acasă. Şi banii declanşau automat în Baby o prudenţă care depăşea şi pudoarea cochetăriei.

— Scuzaţi deranjul...

Cucoana Agripina o aşteptă pe Baby să intre bine în odaie,—şi rămase la uşă, acoperind-o cu spatele ei demn înălţat.

De acolo, stînd în picioare în fruntea armatelor tradiţiei, cucoana Agripina vorbi astfel :

— Duduie eu sînt nevasta generalului Anibal Filimon...

Electric, noţiunea de general intră ca o sabie în conştiinţa lui Baby care se ridică în picioare, versiune involuntară a poziţiei de drepti.

Cucoana Agripina, cu toate că n'avea tocuri înalte, o domina cu două înălţimi de tocuri.

— ...Frumos îţi şădi, duduie, si ti legi di un om cu nevasti ?...

— Dar, doamnă...

— Eiii, si nu Ń'aud gura ! M'auzi ?... Frumos îţi şădi, duduie, în loc să-ţi cauţi de treabî şi di celea, si-ţi pui minţili c'un om bătrîn ? Hi, ia răspundi ?

— Dar, doamnă...

— Nu Ț-am spus sî taci?... Frumos îți șădi, duduie, în loc sî-ți cauți di treabî și di celea sî faci di tăt risu pi cogemiti ghenaralu?... Și ia sî-mi zici, mă rog mata, ci cauți pi balconu omului di ti vedi tătî lumea? Ci? Țî-i tată? Țî-i frati? Țî-i moș? Țî-i rudă? Ia zî?

— Dar, doamnă...

— Ia sî mă leși pe minî în paci cu di iestea și di celea! Ci căutai în odaia omului? Și sî nu-mi spui că nu, cî-i bucluc! Nu Ț-am văzut eu cu ochișorii mei sipetul și ceia pi ista, cum îi zici? Di undi și pănî undi, mă rog, domnișoara Rozeanu în odaia ghegeneralului meu? Da ci? Odaia me îi havri jidovasci? Ești mata în vizitî cu minî? Di undi, mă rog, atîta nerușinare și ceia? Eu îți zic, fetișo, să-ți pui mințili la loc, să-ți cauți di treaba matalî și... sî lipsești din ochii mei...

Cînd ajungea la această ultimă expresie a supărării, cei care o provocaseră — bucătăreasa, ordonanțele —, trebuiau să plece imediat. Și plecau. Dar Baby nici nu știa cutuma și nici nu putea să plece, căci ușa nu mai era ușă, ci santinelă.

— Bine, doamnă,—incepu ea agitat, gesticulînd.

Cortelul se ridică și făcu „pac“.

— Ai!

Pac.

— Ai!

Baby se prăbuși pe pat, cu mînile pe popou, rămînînd Anny Ondra în cel mai dramatic moment al vieții ei de enigmatică Miss Boa.

Pac, Pac, Pac...

— Ai, ai, ai...

— Nu hui, nerușinato, cî ti-audi tătî lumea! Nu Țî-i rușini sî ti știe tăt Borsecu?

Cucoana Agripina era foarte miloasă. Mîna ei nu lovise decît muște, cu lopățica de pînză metalică. În alte condiții, desigur că cortelul cucoanei Agripina s'ar fi muiat după primul „pac“. Din nenorocire, cucoana Agripina era în plină tradiție. Și cortelul acestei tradiții, obligat să lovească pînă ce se va rupe, era un cortel cumpărat din străinătate, dela o casă de încredere. Așa că și negoșul din străinătate se răsuna pe popoul lui Baby, dînd cortelului tradiției stricte, o rezistență pe care nici-o umbrelă autohtonă n'ar fi avut-o.

În sfârșit, cortelul cedă, lovind din greșeală marginea patului. Cucoana Agripina oftă ușurată.

Plînsul o gutunârise pe Baby, dîndu-i nu numai ochii bulbucați ai lacrimilor, dar și nasul picurului.

Gospodină și maternă în toate cele și față de toți, cucoana Agripina îi zvârli batista ei :

— Ștergi-ți nasu, nerușinato !

Și lăsîndu-i batista, cucoana Agripina plecă, închizînd ușa delicat, intrînd în odaia generalului.

Acum venea partea cea mai grea : scena :

Cucoana Agripina oftă, privindu-și cu satisfacție cortelul rupt. Nu-și scosese mantelul de voiaj. Se duse din nou în odaia lui Baby care se examina în oglindă cu părul zburlit și suspine sacadate.

— Mă rog, ie-ți cit ai bati din palmi calabalicul și ceia din odaie, și ochii cu mini și nu-i mai dai cî-i foc.

+ * +

Cînd generalul se întoarse dela baia rece, Baby își făcea bagajele ; ale generalului erau gata făcute.

— Tu, Agripino !... se minună generalul cu picioarele tăiate de spaima unei astfel de bucurii.

Cucoana Agripina îl măsură dînd din cap, dînd și tot dînd, și apoi oftînd pe gură și pe nas, — cu toate străbunele hușence care țipaseră, plînseseră și leșinaseră — cuprinse de toate panda-liile și paraxînurile —, ducînd „scena“ pînă la paharul cu apă de flori și corsajul descheiat.

Dar motănașul era atît de roz de sănătate, și cortelul atît de rupt de tradiție încît fanatica tradiției hușene, făcu întîiul gest răsvrătit din viața ei de orbească șupunere, — luîndu-l de ureche pe general, aducîndu-l pînă în dreptul gurii, spunîndu-i „Da să nu mai faci di iestea, motanașule“, și sărutîndu-l ca șicum s'ar fi întors amîndoi cu bine din viligeatură, regăsîndu-se în „casa me“.

Ionel Teodoreanu.